

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 1149751/1

בבית הדין הרבני הגדול ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אליהו הישיריק, הרב מיכאל עמוס, הרב א' אהרן כץ

המערערת: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד חגית זיו)

נגד

המשיב: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד רחל דותן, טו"ר גיל רבני וטו"ר נסים אברג'יל)

הנדון: העברת משמורת נוכח טענות לליקויים חמורים בהתנהלות האם כלפי הילדים ונוכח רצונם; דרכי הדיון וההכרעה

פסק דין

לפנינו ערעור על החלטת בית הדין הרבני האזורי ירושלים שניתנה ביום י"ב במרחשוון תשע"ח (1.11.17) אשר בה קבע בית הדין כי יש להעביר את משמורת הילדים שהייתה אצל האם – משמורת הילד האחד למשמורת האב ומשמורת השני למשמורת משותפת.

היות שנושא זה חשוב ראינו צורך לצטט את החלטת בית הדין האזורי נשואת הערעור כולה, וזו לשונה:

בפני בית הדין עומדת תביעת האב למשמורת שני הילדים.

בית הדין בהחלטתו מיום ד' במרחשוון תשע"ח (24.10.2017) החליט להזמין לדיון היום (י"ב במרחשוון תשע"ח – 1.11.2017) את העובדת הסוציאלית גב' [ע'] וכן את שני הילדים הקטינים [א'] ו[ב'] (כמפורט בפרוטוקול החסוי).

בדיון שהתקיים היום במעמד הצדדים ובאי כוחם שמע בית הדין את עדותה של העובדת הסוציאלית, כמו כן נחקרה העובדת הסוציאלית על ידי בא כוח האב.

כמו כן בית הדין שוחח עם הילדים [א'] ו[ב'] בנוכחות העובדת הסוציאלית הנ"ל.

לאחר שמיעת הצדדים ובאי כוחם וכן שמיעת הילדים מחליט בית הדין כדלהלן:

א. משמורת הבן [א'] תעבור מהיום למשמורתו של האב, והבן [א'] יעבור להתגורר אצל אביו.

ב. המשמורת על הבן [ב'] תהיה משותפת של ההורים.

ג. הבן [ב'] ילמד במוסד הלימודים [...] ובשבתות ישהה שבת אחת אצל האם, ושבת אחת אצל האב.

העובדת הסוציאלית [ע'] תגיש לבית הדין בעוד שלושים יום המפרט את התאקלמותו של הבן [א'] במוסד הנ"ל וכן את התקדמותו בלימודים.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ד. האב יישא בעלות מוסד הלימודים [...] וכן בעלות מכון ללימוד קריאה ב[...] עבור הבן [ב'].

ה. בשלב זה יתקיימו הסדרי שהות בין האם לבן [א'] בימי ראשון בין השעות 15:00 ו-17:00 בלשכת הרווחה [...]

המפגש יהיה בנוכחות העובדת הסוציאלית [ע'].

העובדת הסוציאלית [ע'] תגיש לבית הדין לאחר המפגש הראשון תסקיר הכולל המלצות על המשך הסדרי השהות הזמניים בין האם לבן [ב'].

ו. בית הדין מורה לשירותי הרווחה לערב עובדת סוציאלית לסדרי דין כדי שתסייע למשפחה ולילדים. עליה להגיש תסקיר בהקדם בעניין הילדים.

טענות המערערת

טענתה העיקרית של המערערת היא כי החלטה זו של העברת משמורת הקטין נעשתה בלי שעשה בית הדין את כל הבדיקות המתחייבות לצורך הליך כזה וללא שימוש בכלים המיועדים לכך ואשר בית הדין היה מצווה להשתמש בהם בטרם תינתן החלטה כבדת משקל כזו של העברת המשמורת מהאם לאב.

באת כוח המערערת הצביעה על הפגמים שלדבריה מורים על העדר הליך תקין של קבלת החלטה זו.

הפגמים בהליך ובהחלטה (לשיטת המערערת)

1. התקיים דיון אחד בלבד.
2. השתתפות בדיון של 'עובדת סוציאלית משפחה', ולא עובדת סוציאלית או פקידת סעד לסדרי דין כמתחייב לצורך כך.
3. במהלך הדיון השמיעה העובדת הסוציאלית בצורה ברורה את חוות דעתה שהילד 'מרוסק נפשית' ושהאב מסית אותו והמליצה שהבן יישן אצל אימו. בסוף הדיון החליט בית הדין לדבר עם הילדים במעמד העובדת הסוציאלית, ללא נוכחות ההורים, ולאחר כמה דקות החליט בית הדין החלטה הפוכה, להעביר את המשמורת לאב! בניגוד לחוות הדעת של העובדת הסוציאלית המכירה את המשפחה.
4. לצורך קבלת החלטה על העברת משמורת מצד לצד נדרשות כמה בדיקות. בדיקת מומחים (עובדת סוציאלית – פקידת סעד לסדרי דין, פסיכולוג וכדומה) שיבחנו את מצב הילדים ואת טובתם. בדיקת המסוגלות של ההורים שתיעשה בידי האנשים המקצועיים לכך, אם אכן הם יכולים וראויים לקבל את המשמורת. הועלו טענות קשות כנגד האב. היה מוטל על בית הדין לבדוק טענות אלו – לקבוע אם אכן הן נכונות או לשלול אותן, טרם תינתן החלטה על העברת המשמורת, וזה – לא נעשה.
5. הילד נמצא אצל האב תחת הסתה מתמדת של האב כנגד האם. עניין ההסתה של האב נאמר גם על ידי העובדת הסוציאלית בעת הדיון. לא ייתכן להשאירו במצב זה.
6. לגבי שינוי המשמורת של הבן הגדול, שבית הדין האזורי החליט להעבירו ממשמורת בלעדית של האם למצב של משמורת משותפת, תמהה באת כוח המערערת: איך דבר זה בכלל נעשה בלי שהייתה כל תביעה להעברת משמורת זו – כיצד פעל בית הדין כאשר לא נתבקש לכך?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תגובת וטענות המשיב

1. לא נכון שהיה רק דיון אחד, היה דיון ביום ד' במרחשוון תשע"ח (24.10.2017) ודיון נוסף ביום י"ב במרחשוון תשע"ח (1.11.2017).
2. ההחלטה של בית הדין היא נכונה משום שהאם לא רצתה להכניס את הילדים לבית. הבן היה ברחוב וישן ב'שמעון הצדיק'.
3. החלטת בית הדין ניתנה לאחר דיון ארוך והעובדת הסוציאלית הייתה נוכחת בחקירת הילדים.
4. עמדת בית הדין שנכתבה לאחר השיחה של בית הדין עם הילדים, הייתה גם על דעת העובדת הסוציאלית שהייתה נוכחת בשיחה זו והיא הייתה שותפה להחלטת בית הדין. כלומר, כנראה היו בשיחה זו עם הילדים דברים שגרמו לעובדת הסוציאלית לשנות את דעתה. בא כוח המשיב מצטט בעניין זה של דעת העובדת הסוציאלית את החלטת בית הדין האזורי מיום כ"ו במרחשוון תשע"ח (15.11.17) שבה כתב בית הדין בהחלטתו כי העובדת הסוציאלית "הייתה שותפה לדעת בית הדין לגבי החלטת בית הדין". כנראה בשיחה עם הילדים שמע בית הדין מפי הילדים את רצונם – באיזה בית רצונם לשהות ובאיזה בית אינם רוצים לשהות. ברור ש"רצון הקטין" הוא שיקול מרכזי בקביעת משמורת, באותה שיחה בה הובהר לבית הדין נושא זה ומכאן ההחלטה שקיבל בית הדין ושגם העובדת הסוציאלית הסכימה עימה.
5. לגבי שינוי המשמורת של הבן הגדול. בא כוח המשיב טוען כי דברי באת כוח המערערת פשוט אינם נכונים. בדיון הראשון שהתקיים בד' במרחשוון תשע"ח (24.10.2017) הועלה האב טענות כבדות על התנהגות האם ביחס לבן הגדול ותבע להעביר אותו למשמרתו. הוקדש לכך חלק נכבד מהדיון. גם החלטת בית הדין נשואת הערעור פותחת במילים: "לפני בית הדין עומדת תביעת האב למשמורת שני הילדים".
6. בדיון לפני בית הדין האזורי נאמר כי האם מדרדרת את הילדים ושהיא קנתה כרטיס למשחק כדורגל בטדי. האם הודתה בזה, ברור שזה דבר המרחיק את הילד מחינוכו בתלמוד תורה וכלל אינו מתאים לילד חרדי.
7. בא כוח המשיב טוען כי בכל מקרה הערעור הקדים את זמנו. זאת מאחר שהחלטה זו של בית הדין האזורי הייתה בבחינת החלטה של 'אס-אראס', דהיינו החלטת חירום, ובתור שכזו פעל בית הדין כפי שהבין שמתחייב מהמצב שנראה מהתמונה לעת הזאת.

תגובת המערערת לתגובת המשיב

1. "כפי הידוע לי" החלטת בית הדין על המשמורת היא בניגוד לדעת העובדת הסוציאלית שהביעה את דעתה בעת הדיון ולא חזרה בה.
2. א. החלטת בית הדין האזורי קבעה 'משמורת קבועה' ואינה כצדד של חירום.
ב. גם כפתרון חרום לא ניתן להשאיר את הילד אפילו לזמן קצר אצל האב.
3. לגבי המשקל של 'רצון הקטין':
ראשית, במקרה זה רצון הקטין אינו רצונו האמיתי. דברי ההסתה של האב הם שיוצאים מפי הבן. הבן מוסת על ידי האב.
שנית, רצון הקטין אינו הקובע הבלעדי. יש לבחון את טובת הילד האמיתית, וזה לא נעשה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

דיון והכרעה

רקע – קביעת משמורת: משמעותה הרותהגורל ודרכי הדיון וההכרעה בה

קביעת 'משמורת הילד' היא אחד מציוני הדרך החשובים ביותר בחייו של הקטין. היא זו שכוחה לקבוע את אופיו והתנהגותו של הקטין לכשיגדל והיא המעצבת את חינוכו ומעל זה – את דמותו בעתיד – לטוב ולמוטב.

על דרך הכלל בבני זוג רגילים שהיו הורים נורמטיביים בעת שהיו נשואים הרי שקיימים בפנינו כללים בקביעת המשמורת ולמעשה מיושמים כללים אלו ברוב הזוגות שמתגרשים. זאת, בצד הקביעה אצל אותם בני זוג שמרצונם הגיעו להסכם כמו על משמורת משותפת או משמורת עיקרית ומשמורת משנה המתבטאת על פי רוב בחלוקת כזו או אחרת של פרקי הזמן ששוהה הקטין אצל כל אחד מההורים. ברוב המקרים שבהם הגיעו בני הזוג להסכמה, וכל עוד אין בהסכמה חריגה קיצונית מכללי המשמורת הרגילים נוטה הרשות המשפטית (בית הדין הרבני או בית המשפט) לאשר את הסכמת הצדדים.

בחלק מהמקרים נוטה הרשות המשפטית להפנות את המשפחה לשירותי הרווחה לשם קבלת תסקיר אודות הילדים והמלצות לעניין המשמורת.

עניין קביעת המשמורת מובא אל הרשות המשפטית להכרעה כל אימת שמועלית תביעה של צד אחד לקביעה משמורת שונה מהמקובל ומהכללים הרגילים. תביעה מסוג זה מועלית כאשר הצד התובע מעלה טענות על אייכולתו של ההורה השני להיות 'משמורן' מסיבות שאותן מפרט התובע.

הכרעת הרשות המשפטית נדרשת גם כל אימת שמועלית תביעה להעברת משמורת, דהיינו כאשר הקטין במשמורת צד אחד והצד השני דורש להעביר את משמורת הקטין לרשותו. תביעה שכזו – הבאה לאחר שבעבר הייתה כבר קביעה של משמורת הקטין אצל הורה מסוים – גם היא מועלית לאחר שהתובע מציג בפני בית הדין טענות או הוכחות כי הצד המשמורן אינו בריכולת להיות משמורן והמשך המשמורת אצלו תהיה נוגדת את טובת הילד.

הכרעות במסגרות הנ"ל הן החלטות שניתן להכתירן 'הרות גורל' כלפי לקטין. בית הדין נדרש להחלטות על העברת משמורת כאשר מלוא כובד האחריות מוטל על כתפי בית הדין.

בכל מקרה שבו מועלית בקשה מעין אלו על בסיס טענה עובדתית כזו או אחרת, טענה לעובדה שלפי דברי התובע יש בה כדי לפגום בטובת הילד, מוטל על בית הדין ראשית דבר לברר את העובדות הנטענות לאשורן בהליך מסודר ובקבלת הוכחות.

מעבר לכך, על בית הדין לעמוד על בדיקה מקצועית שתיעשה בידי פקידי סעד לסדרי דין, ואף על ידי פסיכולוגים. אלו אמורים ליתן המלצות בדבר טובת הילד כפי שנראה מהעין המקצועית. במקרים רבים אף מוטל על בית הדין לשלוח את ההורים לבדיקת 'מסוגלות הורית'. בוודאי אמורים הדברים במקרה שבו מועלות טענות של שני ההורים האחד כלפי האחר על הנזק שיכול להיות מהיות שהקטין אצל הצד האחר, כמו במקרה שבפנינו.

מרכיב 'רצון הילד'

אין ספק שרצון הילד להיות במשמורת צד אחד מהווה יותר מ'משקל רב' בבוא בית הדין להכריע בסוגיה זו.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אומנם בצד שמיעת רצון הקטין, על בית הדין לבחון עדיין אם החלטה זו גם תואמת את 'טובת הילד' ויותר מכך – אם אינה נוגדת את טובת הילד. כל אלו מחייבים כאמור בדיקה עניינית ומקצועית.

מאידך גיסא, אין מקום להתעלם או להמעיט ממשקלו של רצון הילד עצמו, ובשלב זה על בית הדין לשקול בזהירות רבה את הדברים. נוסף ונאמר כי ודאי אינו דומה משקל רצון הילד של קטין בגיל ארבע-חמש לרצון של קטין בגיל שתים-עשרה-ארבע-עשרה. בגילים מתקדמים כמו אלו על בית הדין לקחת בחשבון כי בהחלט ייתכן מצב שילד בגיל מתקדם כזה פשוט לא ילך לפגוש את ההורה. אין כל אפשרות להכריח ילד בגיל כזה ללכת אל ההורה שהוא אינו רוצה לשהות אצלו. ברור שלנתון זה משקל רב בשיקול הדעת של הרשות המשפטית עת היא באה לקבוע את מקום המשמורת.

מן הכלל אל הפרט

החלטנו לקבל את הערעור ברמת העיקרון כפי שיפורט להלן.

שני מסלולים לבחינת החלטת בית הדין

פירושם של דברים הוא כי ההחלטה שנתן בית הדין האזורי ניתנת לבחינה בשני מסלולים: האחד, כהחלטה קבועה שקבעה את מקום המשמורת של הקטינים לרבות שלב העברת משמורת לצורך כך. המסלול השני, כנתינת 'תרופה' או סעד זמני לנוכח הטענות שהושמעו ושחלקן לא הוכחש ובצירוף רצון הקטין שבית הדין עמד עליו בכלים שהיו באמתחתו באותה עת.

בחינה במסלול א'

ככל שהחלטה קובעת משמורת ובעיקר העברת משמורת, אכן נפל פגם מהותי בהכנת תשתית מוקדמת לקבלת החלטה מעין זו של העברת משמורת וקביעת משמורת, כאשר ברקע טענות כבדות משקל של כל הורה כלפי משנהו.

טרם קבלת החלטה על קביעת משמורת וקל וחומר על העברת משמורת, במקרה זה שבו הועלו טענות קשות, היה על בית הדין לפעול בדרך של בדיקת הטענות ואישושן או שלילתן. היה על בית הדין להפנות את המשפחה לשם קבלת תסקיר מפורט מפקידות סעד לסדרי דין, האמונות על נושא זה, לרבות המלצות. למעלה מכך, עקב הטענות הקשות על חשש לנזק של הקטינים בהיותם אצל הורה זה או אחר וכאשר כל צד טוען כך כלפי ההורה השני – טענות שלא באו בחלל ריק – הרי בתנאים שנוצרו עקב השתהות שירותי הרווחה (וזו פרשה בפני עצמה שאין להשלים עימה ויש לעורר נגדה) היה על בית הדין לשלוח את הצדדים והילדים לבדיקה במכון מקצועי פרטי המיועד לכך, ראשית, כדי לקבל אבחנה והמלצות לגבי הילדים, וכן גם לבדיקת מסוגלות הורית והיכולת בפועל של כל צד להחזיק במשמורת הילד. זאת – אף אם תהיה בכך עלות כספית לצדדים, שכן טובת הילד צריכה להיבדק לעומק ללא כל פשרות שהרי בדיני נפשות אנו עוסקים.

החלטה זו ניתנה במענה לתביעת האב 'לקבל משמורת של שני הילדים' וכך פתח בית הדין את החלטתו נשואת הערעור. נמצא שהחלטת בית הדין היא החלטה שקבעה את משמורת הילדים. יתרה מכך: קביעת המשמורת אף לוותה בהוראה על 'העברת משמורת' מצד לצד. החלטה זו – במתכונת זו – אכן נתקבלה שלא בהליך הראוי ודינה להתבטל. בית הדין לא מיצה את הכלים העומדים לרשותו לחקירה של כל הטענות הקשות שהועלו במהלך שני הדיונים שקיים וכן לא נקט בצעדים המחויבים לפני קבלת החלטה על משמורת והעברת משמורת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בראות בית הדין שמלשכת הרווחה לא תצמח הישועה בזמן הסביר היה עליו לבחור באחת משתי הדרכים – להמתין עד שיתקבל התסקיר המקיף של לשכת הרווחה על ידי פקידות הסעד לסדרי דין; ולהילופין לפעול כפי האמור לעיל, לשלוח את הילדים ואת ההורים לבדיקה למכון מקצועי וקבלת חוות דעת כוללת הן לגבי טובת הילדים והן לגבי מסוגלות ההורים – הצד השווה שבהן הוא שלא היה מקום להידרש להכרעה כבר בשלב זה, עוד טרם נעשו הדברים הנ"ל.

משכך, ומשהחלטה זו לקביעת המשמורת נתקבלה שלא בהליך הנ"ל, דינה להתבטל.

בית הדין היה אמור בשלב זה, שלא להידרש להכרעה וקביעה של המשמורת, אלא: ככל שהובאו בפניו טענות ומידע שלשיקול דעתו יש בהן משום גרימת נזק לילדים, היה עליו לקבל החלטה על משמורת זמנית בלבד, תוך שהוא ממשיך לדון ולפעול באמצעות הוראות לשם קבלת חוות דעת מקצועיות וכן חקירת הטענות החמורות של שני הצדדים שהועלו בפניו.

ההחלטה נשואת הערעור ניתנה כהחלטה על משמורת הילדים ללא סייג כל שהוא וכך היא נחשבת החלטה על משמורת קבועה:

ראשית, משלא נאמר במפורש אחרת ומשתביעת האב הייתה למשמורת קבועה, הרי ההחלטה היא למשמורת קבועה – החלטה למשמורת זמנית נאמרת במפורש.

שנית, בסעיף ה' באותה החלטה קבע בית הדין את סדרי השהות, שם אכן נקט בית הדין בלשון אחרת "בשלב זה יתקיימו הסדרי השהות בין האם" וכו' – כאן בא לידי ביטוי כי ההחלטה על הסדרי השהות היא זמנית, ומכאן נלמד שההחלטה עד לסעיף זה היא החלטה קבועה. באותו סעיף אף ביקש בית הדין "המלצות על המשך הסדרי השהות הזמניים". הווי אומר: המשמורת היא קבועה והסדרי הראיה הם זמניים.

גם בהחלטה נוספת של בית הדין האזורי, מיום כ"ג בכסלו תשע"ח (11.12.17), לאחר קבלת תסקיר, התייחס בית הדין אך ורק לענייני הסדרי השהות של האם עם הילדים ולא לשאלת המשמורת, ונראה שזאת משום שעניין המשמורת כבר נקבע בהחלטה נשואת הערעור.

בחינה במסלול ב'

המסלול השני הוא מבחן ההחלטה במישור של מתן 'תרופה' וסעד כ'עזרה ראשונה' למצב מסוים שבו לדעת בית הדין יש צורך מיידית להיזקק למתן סעד זה.

במישור זה נזקק בית הדין לפעמים למצב שבו, עקב מה ששמע, אכן מוטלת עליו חובה לנקוט החלטה – ולו זמנית בלבד – כדי למנוע מהמצב שימשיך להתדרדר או למנוע חששות שהועלו לפני בית הדין. בהחלטות מעין אלו אין הדברים מאפשרים המתנה ויש ליתן את התרופה מייד.

כזה הוא אכן המקרה שבפנינו.

בית הדין אומנם שמע טענות הדדיות של הצדדים זה כנגד זה:

מחד גיסא התלוננה האם על הסתה של האב את הילדים כנגדה. כן טענה לגבי סמים שהאב היה משתמש בהם – טענה זו הכחיש האב וטען כי עבר הליך גמילה והוא 'נקי' לחלוטין מכך. באת כוחו הציגה מסמך המעיד על כך.

מאידך גיסא, הועלתה טענה ממשית כי הבן, בהיותו במשמורת האם למעלה מחצי שנה, נשאר בבית ולא הלך לבית הספר כלל. האם אישרה מצב זה ואף אמרה כי היא עושה זאת בכוונה "הוא חצי שנה איתי בבית, אני מלמדת אותו. אני לא רוצה להיות חרדית בגללו!" (פרוטוקול הדיון

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בבית הדין האזורי מיום מיום ד' במרחשוון תשע"ח – 24.10.2017 שורה 65), כלומר: האם, מתוך מגמה אישית (אינה רוצה להיות חרדית), החליטה שבנה ישאר בבית, והיא "תחנך" אותו. בית הדין האזורי תמה "איך ייתכן דבר כזה שילד נשאר חצי שנה מחוץ למסגרת?" (ראה דברי בית הדין האזורי בפרוטוקול מהדיון הנ"ל, שורה 71) ובית הדין המשיך: "הילד לא יכול להיות יום אחד בבית" (שם שורה 77).

מעשה זה חמור לא רק מחמת שהוא נוגד את אורח החיים של הבן, אלא משום שיש בו להורות כי האם פועלת בכל הנוגע לילד מתוך מגמה אישית ללא כל התחשבות ב"טובת הילד", עד כדי מעשה של השארתו של הילד בבית ללא כל מסגרת חינוכית. אכן, זה מצב שאין להשלים עימו ויש לתקנו באופן מידי.

טענה זו לא הייתה הטענה היחידה שהעלה האב. טענות נוספות שהעלה האב נגד האם הן: האב טען כי האם מזמינה משטרה, 'זורקת' את הילדים ובפועל היו הילדים אצלו ונשארו כמה חודשים; עוד טען כי האם הצליפה על רגלי הילד וכן איימה להתאבד כשכל זה נעשה אל מול הילדים ששומעים ורואים. הבן הקטין נאלץ לישון ב'שמעון הצדיק' או ב'שטיבלך' וכדומה; "היא זרקה אותם לרחובות"; "הילד מכור לאינטרנט ולסיגריות".

כל אלו טענות חמורות שהעלה האב. ייאמר כי את חלק מהטענות לא הכחישה האם וחלקן אף קיבל אישור מפורש, כמו זו על אודות השארתו של הילד בבית ללא מסגרת חינוכית.

מצב זה דורש מתן החלטה מיידית. בית הדין האזורי אף קבע מייד מועד סמוך לשיבה נוספת, ליום י"ב במרחשוון תשע"ח (1.11.2017), שאליה הוזמנה העובדת הסוציאלית המשפטית להעיד ולמסור חוות דעת.

בית הדין האזורי אף נקט צעד נוסף של שיחה ישירות עם הילדים, זו נערכה בנוכחות העובדת הסוציאלית. בשיחה עם הילדים שמע בית הדין דברים מ'כלי ראשון' של הילדים עצמם. בשיחה קיבל בית הדין אישור מפי הילדים לחלק מטענות האב החמורות, וכן שמע מפייהם על רצונם האישי בעניין השהות והמשמורת שלהם.

אומנם מנגד טענה האם כי כל מה שאמרו הילדים היה בגלל ההסתה של האב והם מדברים בעצם את שאמר להם שהאב לומר.

ברור שמוטל על בית הדין לברר את נכונותן או את אינכונותם של כל הטענות החמורות שהיו לפניו. עם זאת נחזור ונציין כי אין המדובר בילדים קטנים שניתן לשים דברים בפייהם, אלא בילדים בגילאי שתיים-עשרה וחצי וארבע-עשרה (הבן שבגיל ארבע-עשרה מוכר על פי ההלכה היהודית כ"גדול" לכל דבר ועניין) שיש להם דעה משלהם וקשה להכריחם מה לומר. עדיין צריך לבדוק דבר זה באמצעות אנשים מקצועיים, הבקיאים יותר בדרכי החקירה והשיחה עם ילדים הנמצאים במצב כזה, אולם בהחלט יש במצב זה משקל רב לדברי הילדים ולרצונם ואין יכולת להתעלם ממרכיב חשוב זה משיקול דעת של בית הדין.

לאחר שתמליל השיחה שדיבר בית הדין האזורי עם הילדים היה לעינינו, אנו מקבלים את דברי בית הדין האזורי כי גם העובדת הסוציאלית, אשר בשעת הדיון באולם המליצה על משמורת האם, חזרה בה והסכימה עם הצעדים שבהחלטת בית הדין.

יתרה מכך: בתסקיר נוסף שהוגש לבית הדין האזורי בחודש דצמבר 2017, לאחר ההחלטה נשואת הערעור, לא הביעה העובדת הסוציאלית כל רמז להתנגדות לקביעת המשמורת – דבר שיש בו אמירה כל שהיא על דעתה בעניין זה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

במצב זה אכן היה מוטל על בית הדין ליתן את הסעד הזמני המתבקש לאור כל החששות שנבעו מהטענות שהועלו בפניו, טענות שהדליקו לא רק 'נורה אדומה' אלא 'זרקור אדום' וחייבו החלטה מיידית. בית הדין שקל והחליט את החלטתו הנ"ל.

לו הייתה החלטה זו ניתנת תחת הכותרת של 'משמורת זמנית' וכצעד של 'מתן סעד' בלבד כי אז לא היה מקום להתערבותנו בהחלטה זו, שכן בהחלט יכולה החלטה זו להיות תרופה ראויה למצב זמני. זאת כאשר במקביל ממשיך בית הדין לדון ולברר וקובע ישיבות לקראת קביעת משמורת קבועה וכאשר כל זה מלווה בהוראות כבר מעתה להפניית הילדים וההורים למכון שיבדוק וייתן המלצות על מצב הילדים ועל מקום שהותם. וזאת כי מהתמונה שהוצגה בפני בית הדין, גם בטרם קביעה מי הצודק, עולה כי מדובר בחששות שאין להתעלם מהם – חששות לפגיעה בעיצוב דרכם וחינוכם של הילדים ובבניית תדמיתם האישית. הפגיעה בילדים – על רקע הטענות שהועלו בבית הדין – עלולה להיות קשה ועלולה לפגוע בנפש הילדים ולהשאיר בה שריטות שלא נוכל למוחקן. אנו סבורים כי כהחלטה זמנית אכן אפשר לקבל את הכרעת בית הדין ואת תוכנה.

לסיכום ייאמר: מחד גיסא, לא היה מקום בשלב זה לקבל הכרעה לגבי משמורת קבועה. מאידך גיסא, היה מקום להחלטה, ואף לאותה החלטה, במישור של משמורת זמנית.

פסק דין

לפיכך מוחלט:

א. בית הדין מחליט לקבל את הערעור וקובע כי ההחלטה שניתנה ביום י"ב במרחשוון תשע"ח (1.11.17) תהיה מבוטלת כפסיקה לגבי משמורת קבועה. אך בית הדין קובע כי החלטה הנ"ל תהא תקפה כהחלטה במעמד של קביעת משמורת זמנית בלבד.

ב. על בית הדין האזורי להמשיך בהקדם את הפעולות הנדרשות לשם קבלת נתונים לשם קביעת המשמורת הקבועה.

ג. על בית הדין האזורי לזרז את קבלת התסקיר מאת שירותי הרווחה, תסקיר שייכללו בו המלצות מפורשות לגבי משמורת הילדים וכן המלצות ביחס לבדיקת המסוגלות ההורים וליכולתם לקבל את המשמורת. ככל שהדבר יתעכב, על בית הדין האזורי לשקול את הפניית ההורים והילדים למכון מקצועי לקבלת חוות דעת והמלצות בעניין הילדים וכן לבדיקת מסוגלות ההורים ביחס ליכולתם לקבל את משמורת הילדים אל מול המרכיב העיקרי שהוא טובת הילד.

ד. אין צו להוצאות.

ה. פסק הדין מותר בפרסום בהשמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום כ"ז בטבת התשע"ח (14.1.2018).

הרב א' אהרן כץ

הרב מיכאל עמוס

הרב אליהו הישיריק

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה